

לא רוצים כסף, לא רוצים בעלות

איתן בן דוד, מזכ"ל תנועת המושבים

כשמדברים על מקרקעין, ראשית, לדעתי, יש לדבר על האסטרטגיה ורק אחרי כן על הטקטיקה. אני חושב שמקרקעי ישראל הם קודם כול אינטרס לאומי, שצריך להבין מהו, צריך לנסח אותו, צריך להסכים עליו. הדברים הם די ברורים, ולכל מהלך שנעשה ביחס למקרקעין אסור לפגוע באינטרס הלאומי. ברגע שהוא פוגע בו, הוא מהלך לא ראוי. נדמה לי שמדינת ישראל נמצאת בכאוס מוחלט, היא מתעסקת רק בטקטיקה ושוכחת את האינטרס הלאומי; מה שאנחנו רואים הוא תהליך מסחרי של מכירת קרקעות והתעסקות באיך מעבירים ובונים ולוקחים – והאינטרס הלאומי נשכח.

מה התפקיד של הקרקע? מה התפקיד של ההתיישבות במשבצת הזאת? התפקיד היה ולא הסתיים – ובמשנה תוקף לא הסתיים – לשמור על הקרקע. במקום שבו אנחנו לא יושבים עם שומרים ראויים, אנחנו מאבדים את הקרקע. הנה כאן היום שר במדינת ישראל מציע להתיישבות פחות ממה שוועדת גולדברג מציעה לפולשים החדשים. אני, בתור מזכיר תנועת המושבים, בכלל לא רוצה לעשות עסקה עם השר כי אני לא רוצה להיכנס לצד המסחרי.

במייל שקיבלתי לאחרונה מחברי, שהוא פרופסור בפקולטה לחקלאות, הוא מביא ציטוט שמדבר על החוללים של המדינה הזאת. אחד הסימנים למחלה של החברה הישראלית, על פי הציטוט, הוא "הספסרות הבזויה האוכלת אותנו כעש. ברק השטן של הזהב סימא את עינינו, אנו מתפארים בגאווה ובפריחה במקום שיש רק מהומה ריקה של ספסרות. אנחנו

כבר 20 שנה מסתובבים במקום על כלום, רק בבתי משפט. דונם אחד עובר עשר פעמים מיד ליד, ובכל פעם עולה מחירו, ואנו חושבים שזוהי עלייה וגאות. אין ערך לקרקע מלבד מה שהיא יכולה ליתן לבני אדם למאונותיהם בשעת חירום וסכנה. אנו עושים בקרקע מה שהספסרות בשעת המלחמה והמהפכות הייתה עושה בלחם: שק הקמח היה עובר עשרות פעמים מיד ליד, ויש שהיה מגיע שוב

הבעיה הגדולה ביותר היא מדינת תל אביב, הכול הולך לשם, ואנחנו מאבדים את הנגב ואת הגליל. יש להרים את המחירים בין חדרה לגדרה לשמים – מיליון דולר לדונם, שאף אחד לא יקנה – וכולם ילכו צפונה ודרומה

ושוב לאותה יד, ומחירו היה עולה ומגיע לסכומים מבהילים, אבל סוף-סוף לא היה זה אלא שק הקמח. המיליונים המרמים התנדפו כעשן.

"סימן נוסף למחלתנו הוא הבריחה מן הכפר אל העיר. חסד גדול עשה לנו הגורל שנתברכנו

בפועל העברי שיצא אל הכפר לחדש את יסודות חיינו, לקושרנו אל האדמה, והנה עכשיו במהומת השקר של הגאות בעיר עוזב הפועל העברי את הכפר, מפקיר את העמדות הלאומיות שלנו ועובר לחיים הקלים שבעיר. ומכאן גם תקלה אחרת ועוד אחרת ועוד אחרת". כתב את זה חיים נחמן ביאליק לפני קום המדינה, והוא צפה את הדברים אחד לאחד. התבקשתי לדבר על השפעת הרפורמה על המושבים. בכל מה שקשור לרפורמה, המושבים

יש איזשהו קו של הפרדת אוכלוסיות. יש שיווי משקל שבתי המשפט. השמאל. לא צריכים להפר. מה זה ועדות קבלה? בשביל זה אנחנו משתמשים בוועדות קבלה, ואנחנו מותקפים על זה חדשים לבקרים

הגיעו להחלטה מאוד מסודרת: אנחנו לא רוצים נדל"ן, אנחנו לא רוצים הפקעות ואנחנו לא רוצים כסף. אני חושב שצריך לפתוח לא בכמה קרקעות יש במושבים ובקיבוצים, אלא בכמה שטח בנוי יש בישראל. 9% – זה השטח הבנוי שיש לנו. יש לנו 21 מיליון דונם, והבעיה הכי גדולה שלנו היא איך שומרים על ה-90%. אז יש קבוצת איכות ששומרת

על הקרקע 100 שנה, 80 שנה, שהיא לא קבוצה מתנשאת, שמי שרוצה יכול להצטרף אליה, ובאופן מתמיד יש פרוזדור כניסה אליה ופרוזדור של יציאה ממנה אל העיר. האדמה אינה נכס אישי של המושבניקים ושל הקיבוצניקים, היא נכס של מדינת ישראל. ועל הקבוצה הזאת אומרים: היא מעלה את המחירים של הקרקע. משפט כזה לא מתיישב עם המטרה שלנו. אילו היה יושב פה השר סילבן שלום, שמדבר על הנגב והגליל, הוא היה מדבר על כך. מדינת תל אביב היא האסון של המדינה הזאת – יש להעלות כאן את המחירים, לחסום את הבנייה כאן. אני אומר זאת כבן מושב שהוא אחד הנדל"ניים ביותר בארץ: לא רוצה לעשות עסקה, לא רוצה את הכסף בכלל. אני רוצה שתהיה שם חקלאות, שיהיה פרדס, שיהיה יקר, כדי שאנשים ילכו צפונה, לעפולה. איבדנו את הגליל, איבדנו את הנגב, על אילו פתרונות מדובר, להצטופף עוד בתל אביב? הכלכלה מדברת על הקוונה דרך מחיר. המחיר גבוה במרכז – ילכו לדרום ולצפון.

אנחנו לא רוצים בעלות על הקרקע. והנה אתם נכנסים לוועדות הקבלה, והנה הגב' שרית דנה נכנסת לאגודה השיתופית. אילו מכשירים "איומים" יש לנו, מה עשינו? שמרנו לעם ישראל על הקרקע. זה לא עניין אישי בכלל. עשו פה דברים נפלאים בארץ הזאת, ופתאום זה כתם. אנחנו לא רוצים כסף. אני יכול לומר שיש מחלה גדולה מאוד במושבים, יש המון שימושים חורגים, יש המון בעיות. אני לא מסכים עם זה, אבל הצד השני הוא שאין שום פתרון, וזה הכאוס. כל פתרון מוסכם אינו ניתן ליישום. הכאוס הזה הוא גם אשמה פנימית, ומי שסובלים ממנו הכי הרבה הם האנשים שמתנהגים בצורה נורמטיבית במושבים, שמצד אחד לא משתתפים בשימושים החורגים, ומצד אחר סובלים מהם ולא נהנים מהמזומנים שהם מפיקים. הממשל לא עושה שום דבר, ואם הוא כבר בא לבצע אכיפה, הוא עושה זאת אצל המושבניק הקטן שיש לו 60 מטר והוא לא יודע איך להלבין את זה, אף על פי שיש החלטות מסודרות במינהל

החלטות

להסדרה של זה. אבל ליד אותו מושבניק יש שטח של 300 מטר, שבו "מסתדרים" ולא אוכפים. אני מציע הצעה פשוטה: לבצע אכיפה אגרסיבית במושבים, אבל להתחיל בגדול ביותר, ולא בקטן ביותר. אלא שמדינת ישראל עובדת הפוך, וזו בהחלט מחלה פנימית, גם שלנו.

ישבתי עם אפי ועם כל החברים בקק"ל, הייתי אז גם חבר מועצת מקרקעי ישראל, והייתי בעד הרפורמה בכל מה שקשור לסקטור העירוני. אם אפשר להקטין חיכוך עם המינהל – אהלן וסהלן, לכו קדימה. אבל לפני שנתיים, כאשר הרפורמה נולדה, ישבנו בבית תנועת המושבים וחשבנו: איך הופכים את הרפורמה להזדמנות של המגזר הכפרי? אני רוצה להציע לפורום הזה להתחבר למהלך שיש מאחוריו חזון ושמוחבר לאינטרס הלאומי, לא למאזמנים. לא עוד פעם שק הקמח שמגלגל סיבובים והשאלה איזה מחזור עשינו, זה לא מעניין בכלל. אנחנו מדברים על רפורמה שנוגעת בצורה משמעותית בנושא המקרקעי, היא נוגעת למינהל מקרקעי ישראל שהוא הדבר האחרון – כמושבניק וכאזרח – שמעניין אותי, והייתי עושה הכול כדי להתנתק ממנו. תפקידה של החברה הזאת שנקראת מינהל מקרקעי ישראל הוא לנהל את המקרקעין של המדינה ושל קק"ל. החיבור הזה, שנולד רק ב־1962, הרבה אחרי קום המדינה, ועוד מהלכים שנעשו בקק"ל, פעולות ציבוריות שייצרו איזשהו מצ"נג – הפכו לצערי הרב את החברה הזאת לחברה דואלית, קרי, שהיא יונקת מהמשפט הציבורי ומהמשפט הפרטי, וזה האסון הלאומי של העם היהודי. אני לא בא בטענות ולא שואל מי רצה את זה ומי עשה את זה – בואו נצא מהמצב הזה. זו לא בושה לקחת שטח במדינת ישראל, גדול ככל שניתן, ולהפוך אותו לקרקע של העם היהודי. זו לא בושה להגיד את זה, זו לא גזענות. אני מציע, והצעתי בכתובים: תביאו ואוצ'ר של הכסף, ואנחנו נקנה עם זה קרקעות, קרקעות של כל ההתיישבות. כולם ברפורמה הזאת רוצים את הבעלות. אמרתי בוועדת הכלכלה: אנחנו לא רוצים בעלות, לא רוצים. תנו לנו חוזה

ל־49 שנים כפול ארבע, חכירה לדורות במסגרת קק"ל, ובואו ננהל 25%-30% מהשטח. זאת לא בושה לצבוע אותם בכחול-לבן ולהחליט שאלה יהיו היערות וההתיישבות.

למה אנחנו רוצים את ועדות הקבלה שכל כך מותקפות? אנחנו פשוט עוצמים את העין ומלקים את עצמנו. עשיתי שטיח כחול-לבן וליד בית הכנסת אני לא מעוניין להקים מסגד. ברגע שבית משפט מפרק לי את הכלים האלה, הוא מביא

אותי למקומות לא נכונים. הפרוזדור היהודי במושבים חי, נושם ועובד 60 שנה, אבל בלי לשים לב מפרקים את הפרוזדור הלאומי. אני לא מתבייש לומר חד־משמעית – למושב שלי אני לא רוצה להכניס אנשים לא יהודים. לא אמרתי שהם לא טובים, אבל יש איזשהו קו

כולם ברפורמה הזאת רוצים את הבעלות. אמרתי בוועדת הכלכלה: אנחנו לא רוצים בעלות. תנו לנו חוזה ל־49 שנים כפול ארבע, חכירה לדורות במסגרת קק"ל, ובואו ננהל 25%-30% מהשטח. זאת לא בושה לצבוע אותם בכחול-לבן ולהחליט שאלה יהיו היערות וההתיישבות

של הפרדת אוכלוסיות. אני גם לא הולך לקנות דירה במאה שערים, ואני לא מצפה שמישהו ממאה שערים ייכנס לחצר שלי. אני אוהב אותם, אלה אחים שלי, אבל יש שיווי משקל שבתי המשפט, השמאל, לא צריכים להפר. מה זה ועדות קבלה? בשביל זה אנחנו משתמשים בהן, ואנחנו מותקפים על זה חדשים לבקרים.

ברצוננו לשמור על מסדרונות אקולוגיים ולהגן על מינים מיוחדים, והבעיה הגדולה ביותר

היא מדינת תל אביב. הכול הולך לשם, ואנחנו מאבדים את הנגב ואת הגליל. יש להרים את המחירים בין חדרה לגדרה לשמים – מיליון דולר לדונם, שאף אחד לא יקנה – וכולם ילכו צפונה ודרומה. איבדנו את הגליל, הרצועה המרכזית שלו היא כבר 20:80 לטובת הערבים. לכן אני אומר חד־משמעית: ברפורמה הזאת, ולא מאוחר מדי, צריך לקחת את הוואוצ'ר של 160 אלף דונם אדמות. אנחנו בהתיישבות נסתדר, נביא תורמים,

אני יכול לומר שיש מחלה גדולה מאוד במושבים, יש המון שימושים חורגים, יש המון בעיות. אני לא מסכים עם זה, אבל הצד השני הוא שאין שום פתרון, וזה הכאוס. אני מציע הצעה פשוטה: לבצע אכיפה אגרסיבית במושבים, אבל להתחיל בגדול ביותר, ולא בקטן ביותר

נסדר את העניין. כל האדמה של ההתיישבות עוברת לקק"ל, זאת אדמה של העם היהודי. תהפכו אותה לקרקע לשימור, לחקלאות, כמו שמורות טבע. יש עוד 70% מהקרקע שאפשר להתפתח בה.